

С.В. Венідіктаў, начальнік кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін Магілёўскага інстытута МУС, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

ВІЗУАЛІЗАЦЫЯ ІНФАРМАЦЫІ ЯК УМОВА РАЗВІЦЦЯ КАГНІТЫЎНЫХ ЗДОЛЬНАСЦЕЙ НАВУЧЭНЦАЎ

Актуальнасць праблемы візуалізацыі навучальнай інфармацыі абумоўлена неабходнасцю варыятыўнасці метадычнага забеспячэння адукацыйнага працэсу ва ўстановах сістэмы МУС, укаранення эфектыўнай мадэлі камунікацыі навучэнцаў і педагогаў, развіцця кагнітыўных здольнасцей курсантаў. Падчас выканання ў Магілёўскім інстытуце МУС НДР “Візуалізацыя вучэбнай інфармацыі як сродак аптымізацыі адукацыйнага працэсу ва ўмовах медыятызацыі” (распрацоўка атрымала грант інстытута на 2022 г.) вырашаліся задачы тэарэтычнага абгрунтавання эфектыўнасці розных метадаў, іх практычнага ўкаранення і распрацоўкі дастаткова ўніверсальнага інструментарыю. Мэта работы – вызначэнне асноў аптымізацыі адукацыйнага працэсу на аснове эфектыўных метадаў і форм візуалізацыі вучэбнай інфармацыі.

Мы вызначаем візуалізацыю інфармацыі як навукова-камунікатыўны і тэхналагічны накірунак, арыентаваны на пошук і рэалізацыю форм і спосабаў візуальнага прадстаўлення дадзеных. У якасці гіпотэз выступілі тэзісы: 1) эфектыўнасць засваення вучэбнай інфармацыі павышаецца, калі візуалізацыя выконвае як ілюстрацыйную, так і кагнітыўную функцыю; 2) візуальны і аўдыёвізуальны кантэнт, які ілюструе навучальны матэрыял, спрыяе дасягненню сістэмнасці ведаў. Аўтарамі былі вызначаны кола метадаў і прыёмаў для выкарыстання на аўдыторных занятках, а таксама крытэрыі эфектыўнай візуалізацыі: 1) лаканічнасць і дастатковасць (перадача максімальнага аб’ёму інфармацыі мінімальнымі рэсурсамі); 2) адноснасць (магчымасць розных трактовак вобразаў); 3) наяўнасць кантэксту (здольнасць візуальных вобразаў разглядаецца ў сістэме іншых вобразаў); 4) арыентацыя на развіццё кагнітыўных здольнасцей навучэнцаў. Найбольш перспектыўнымі для выкарыстання ў адукацыйным працэсе мы лічым наступныя формы: 1) мультымедычная прэзентацыя; 2) аналіз статычных малюнкаў; 3) аналіз кейсаў; 4) відэафільм (вучэбны); 5) кластар; 6) ментальная карта; 7) колы Эйлера; 8) дыяграма Ісікавы; 9) прыём “заўвагі на пальцах”; 10) скрайбінг; 11) скетчноўтынг; 12) адукацыйны комікс; 13) візуальны слоўнік; 14) медыязбука; 15) кросанс; 16) гексы; 17) інфаграфіка; 18) географічныя дыяграмы; 19) постэр; 20) інтэрактыўны плакат; 21) воблака слоў; 22) таймлайн; 23) фотакалаж; 24) крыжаванка; 25) QR-код.

Выкарыстанне візуалізацыі мае спецыфіку: тэхналогіі, да якіх звяртаецца выкладчык, адрозніваюцца ад форм, выкарыстанне якіх мэтазгодна для курсантаў пры самастойнай працы (адказ на занятках, выкананне навукова-даследчага праекта і яго прэзентацыя, падрыхтоўка да атэстацыі і да т. п.). Агульныя рэкамендацыі можна выкласці ў такім выглядзе: 1) заняткі не павінны будавацца выключна на наглядных метадах; 2) перанасычэнне нагляднымі рэсурсамі зніжае эфектыўнасць навучання; 3) недастатковае выкарыстанне нагляднасці змяншае зацікаўленасць навучэнцаў; 4) наглядны сродак павінен быць звязаны з дасягненнем педагагічных мэт.

Наш вопыт выкладання сацыяльна-гуманітарных дысцыплін у Магілёўскім інстытуце МУС паказвае, што найбольшы эфект дасягаецца пры звароце да візуальных практык як да элементаў актыўных метадаў навучання. Навыкі самастойнай працы з інфармацыяй і медыйнымі рэсурсамі (тэхналагічныя і камунікатыўныя) уваходзяць у сістэму кампанентаў інфармацыйнай культуры навучэнцаў. Рэалізацыя патэнцыялу візуалізацыі вучэбнай інфармацыі як фактару павышэння інфармацыйнай культуры супрацоўнікаў ОУС магчыма толькі ў выпадку забеспячэння належнага ўзроўню медыякамунікацыйнай падрыхтоўкі прафесарска-выкладчыцкага складу і навучэнцаў. Развіццё візуальнай культуры прадугледжвае фарміраванне: 1) культуры крытычнага ўспрымання зрокавай інфармацыі; 2) здольнасці разумець сэнс іканічнай інфармацыі; 3) умення ствараць візуальную інфармацыю; 4) здольнасці пераводзіць візуальную інфармацыю ў слоўную.

Вынікі выканання НДР “Візуалізацыя вучэбнай інфармацыі як сродак аптымізацыі адукацыйнага працэсу ва ўмовах медыятызацыі” абагульнены аўтарамі ў выглядзе метадычных рэкамендацый і ЭВМК. У практыку ўвайшло правядзенне паказальных заняткаў з выкарыстаннем форм візуалізацыі (семінары-канферэнцыя, графічная кансультацыя і да т. п.), арганізацыя творчых і навуковых конкурсаў (літаратурны конкурс “Некрымінальнае чытво”, міжнародны конкурс навуковай інфаграфікі, конкурсы навуковых прэзентацый па гістарычных і філалагічных дысцыплінах і да т. п.). Інструменты візуалізацыі выкарыстоўваюцца аўтарамі даследавання пры афармленні навучальных выданняў (дызайн-праекты вокладак, ілюстрацыі), распрацоўцы іміджавай і прафілактычнай інфаграфікі. Перспектывы далейшага ўкаранення вынікаў работы заключаюцца ў распрацоўцы наглядных матэрыялаў па навучальных дысцыплінах з блокам практычных заданняў на аснове актыўных метадаў, а таксама метадычных матэрыялаў для педагогаў і метадычных рэкамендацый для навучэнцаў.